

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesindeki Öğrencilerin Kariyer Eğilimlerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi*

Celeddin Serinkan**
Sabira Kasımbaeva***

Öz

Bu çalışmanın amacı, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyerlerini belirlerken hangi faktörlerden etkilendiklerini belirlemek ve bölümlere göre ne gibi farklılıkların olduğunu tespit etmektir.

Çalışma için gereken verilerin toplanmasında anket formundan yararlanılmış ve geçerli olduğu tespit edilen 148 anket değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın örneklemini üçüncü ve dördüncü sınıfta okuyan İktisat, İşletme, Maliye ve Uluslararası İlişkiler öğrencileri belirlenmiştir. Öğrencilerin kariyer planlamalarına etki eden faktörlerin önem derecelerinin belirlenmesinde frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma analizleri kullanılmıştır. Araştırmada gruplar arasında farklılaşma durumları için t-testi ve ANOVA testi kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer tercihlerine annelerinin etkisinin yüksek olduğu ve bu etkinin kız öğrencilerde daha fazla olduğu bulunmuştur. Bölümler açısından aile farklılıkları, mesleğin kişisel özelliklerine uygunluğu, mesleğin getirdiği bilgi düzeyi ve güvenli bir geleceğinin olması açısından farklılıklar tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırgızistan, Manas Üniversitesi, İİBF, Öğrenci, Kariyer, Kariyer Eğilimleri.

Determination Factors Influencing Career Trends of the Students at the Kyrgyz-Turkish Manas University

Abstract

The aim of this study is to determine which factors influence the students who study at the Faculty of Administrative Science and Management of the Kyrgyz – Turkish Manas University while determining career after graduation and what kind of differences there are in terms of the departments.

A questionnaire has been used in order to collect data for the study and 148 questionnaires have been evaluated. Students studying their third and fourth year at the departments of Economy, Business, Finance and International Relations have been taken a sample for the study. We have used frequency, arithmetic mean and standard deviation analyses while defining priority level of factors affecting the planning their career. T-test and ANOVA have been applied for differentiation conditions among groups of the study.

It was determined that mothers influenced more the students taking part in the research while choosing a career and this influence can be seen on the girl students. Besides, differences in terms of their family, professional suitability according to the personal characteristics, the level of the knowledge gained by the profession and it's reliability in future have been established.

Keywords: Kyrgyzstan, Manas University, FASM, Students, Career, Career trends

* Bu çalışma, III. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu, 25-27 Mayıs 2016, Bakü, Azerbaycan'da bildiri olarak sunulmuştur ve Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi tarafından desteklenmiştir.

**Doç. Dr. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi*, cserinkan@hotmail.com

****Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi*, cabira90@mail.ru

Makale Geliş Tarihi: 20.11.2016 Makale Kabul Tarihi: 23.11.2016

1. GİRİŞ

Kırgızistan 1991 yılında bağımsızlığına kavuştuktan sonra ekonomik ve siyasi olarak gelişim göstermesine rağmen yeterli atılımları yapamamış ve yeterince iş imkânlarını sağlayamamıştır. Kırgızistan'daki işsizlik sorunu, çalışma koşullarının yetersizliği gibi nedenler, henüz eğitim hayatında olan gençleri karamsarlığa itmektedir. Özellikle son sınıfta olan öğrenciler, geleceğe yönelik kariyerlerinden kaygı duymakta ve kariyerlerine ne şekilde yön vereceklerini düşünmektedirler.

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesindeki İktisadi İdari Bilimler Fakültesinin öğrencileri, üniversitenin sağladığı staj olanakları, nitelikli eğitim verilmesi, dört dil öğrenme imkânı gibi fırsatların sağlanmasıyla kariyerlerine daha hazır şekilde başlayabilmektedirler. Ayrıca düzenlenen kariyer günleri ile kamu veya özel sektörde çalışmak ya da aile işini sürdürmek, akademisyen olmak, kendi işini kurmak gibi kariyerlerini sürdürmeleri için yönlendirilmektedirler.

Eğitim kurumlarının yanı sıra öğrencilerin kariyer eğilimlerinde; sosyal, ekonomik, aile ve kişisel özellikler gibi pek çok faktör etkili olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Manas Üniversitesi İİBF öğrencilerinin kariyer eğilimlerini etkileyen faktörlerin neler olduğunu tespit etmektir. Ayrıca öğrencilerin tanımlayıcı özellikler bakımından aralarında farklılıkların olup olmadığını araştırmaktır.

2. KARİYER TANIMI VE KARİYERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Kariyer, kişisel ve örgütsel hedeflerle doğrudan bağlantılı olup, kişinin hayatı boyunca yaşayacağı ve kısmen kontrol altında tutabileceği iş tecrübesi ve faaliyetleriyle bağlantılı bir süreçtir (Serinkan, 2012: 24). Kırgızistan'da piyasa ekonomisinin oluşmasıyla, kariyer konusu oldukça önem kazanmaya başlamıştır. Artık kariyer, iş ve gündelik hayatta sıkça karşımıza çıkan bir kavramdır.

Kariyer bir tanımda; bireyin yaşamı boyunca geliştirdiği tutumları, bilgi düzeyi ve yeterlilikleri gibi zaman içinde iş faaliyetleri ve pozisyonları dizisi bütünüdür. Kariyeri daha geniş bir ifadeyle; para, saygınlık, prestij, başarı arzusu, daha iyi bir yaşama biçimi, bireyin önüne çıkan fırsatlar, ödüller, terfiler, yaşam boyu gelişim şeklinde de tanımlamak mümkündür. Görüldüğü gibi Fransızca 'carriere'nin karşılığı olarak dilimize giren kariyer kavramı iş, meslek, görev gibi kavramlardan daha geniş boyutlu bir anlam içermekte; bireyin hem iş hem de kişisel gelişimiyle ilgili tüm süreçleri kapsamaktadır (Gürüz, Özdemir Yayıncı: 2004: 184).

Genel anlamda kariyer, yaşam boyu süren bir uğraş, bir iştir. Özgül anlamda kariyer ise, genç yaşlarda ilerlemek umuduyla girilen ve emekliliğe kadar sürdürülen bir uğraştır (Canman, 2000: 20). Kariyer, insan yaşamı için özel bir anlam ifade eder. Bir kişinin çalıştığı çevrede birçok insanla iletişimde bulunması ve onlarla işbirliği içinde çalışması bir mesleğin sosyal yönünü oluştururken, bu meslek sayesinde sağlayacağı iş doyumunu psikolojik yönünü oluşturur (Aldemir, 2004: 215). Çünkü kariyer seçimi; bireyin istek ve ihtiyaçları ile ilgi ve yeteneklerini en uygun noktada buluşturan karardır. Böyle bir karar sonucunda çalışan, daha yüksek performansla işini sürdürürken yüksek iş tatmini duygusu elde eder. Kendisinin önemli olduğunu anlamlı bir iş yaptığını, değer yarattığını düşünür (Adıgüzel, 2009: 277-292).

Kariyer gelişimi; kişinin tüm yaşamını kapsayan, işle ilgili deneyimleri, düşünceleri ve davranışlarını planlamasıdır. Bireysel açıdan kariyer planlama; "kişinin kendi yeteneklerini ve ilgi alanlarını değerlendirmesi, kariyer fırsatlarını incelemesi, kariyer amaçlarını ortaya koyması ve uygun, geliştirici faaliyetler planlaması aşamalarını" içerir. Bireylerin her dönemde kariyer planlaması yapmaları veya bu planları sık sık güncelleştirmeleri gereklidir. İş değişikliklerinde, işle ilgili performans

eksikliklerinde, yeni iş arayışlarında bu tür planlara ihtiyaç duyulmaktadır (Aytaç, 1997: 180). Bireysel kariyer planlamayı pek çok faktör etkilemektedir. Bunların başında demografik faktörler, ekonomik ve sosyal faktörlerin yanında devletin belirlediği yasalar, ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve politik faktörler gibi etkenler bireyin kariyer planlamasının temel belirleyicileri konumundadır (Sav, 2008: 55).

Sosyolojik bir perspektife göre kariyer seçiminde kültürel ve sosyal etkenlerin mevcudiyetinin önemi açıklanmaktadır. Örneğin; bireylerin geldiği sosyal sınıfın, ailelerinin sosyal statüsünün ve gelir düzeylerinin kişilerin kariyer seçiminde etkili olduğunu araştırmalar göstermiştir (Aytaç, 1997: 77-78).

Bireyin sosyal geçmişi, ana baba ilişkisi, ailenin toplumsal ekonomik düzeyi, bireyin içinde yer aldığı sosyal çevre, kariyer seçimini etkileyen temel etmenlerdendir. Gerçekten de yapılan bazı araştırmalara göre eğitim düzeyi düşük ana babanın çocuklarının hemen hemen ana veya babanın beceri gerektirmeyen işini seçme olasılığının yüksek olduğu, yönetici ve profesyonellerin çocuklarının ise daha çok yönetsel ve profesyonel işlere eğilim gösterdikleri anlaşılmaktadır. Aynı şekilde kişilerin çevrelerindeki akrabaları, arkadaşları ve öğretmenleri de kariyer seçiminde yönlendirici olarak kişileri etkilemektedirler (Sav, 2008: 62).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırmada, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin kariyer planlamasına etki eden faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca öğrencilerin tercihlerine etki eden faktörlerin onların tanımlayıcı özelliklerine göre farklılaşma durumları incelenmiştir.

Çalışmanın örneklemini, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşmuş olup araştırmanın yapıldığı 2013-2014 eğitim öğretim yılında 3. ve 4. sınıf-

ların toplam öğrenci sayısı 256 kişidir. Bu sınıflardaki öğrencilerin kariyer tercihlerini, eğitimlerinin ilk yıllarında olan birinci ve ikinci sınıflara nazaran daha iyi belirledikleri ve karar verdikleri düşünülerek araştırmaya dâhil edilmişlerdir. Araştırmada tesadüfi örneklem yöntemi kullanılarak toplam geçerli 148 ankete ulaşılmıştır.

Veri toplama tekniği olarak Sav'ın kullanıldığı toplam 27 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır (Sav, 2008: 128). Anketler öğrencilere elden dağıtılmış ve doldurulmalarını müteakip teslim alınmıştır. Çalışmada 5'li Likert tipi ölçek (1: Hiç Etkili Değil; 5: Çok Etkili) kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Dağılımları

ÖZELLİKLER	SIKLIK	YÜZDE %	ÖZELLİKLER	SIKLIK	YÜZDE %
Cinsiyet			Bölümler		
Bay	54	36,5	İktisat	39	26,4
Bayan	94	63,5	İşletme	35	23,6
<i>Toplam</i>	148	100	Maliye	42	28,4
Uyruk			Uluslararası	32	21,6
Kırgızistan	135	91,2	İlişkiler		
Türkiye	12	8,1	<i>Toplam</i>	148	100
Diğer	1	,7	Not Ortalaması		
<i>Toplam</i>	148	100	1.50-2.00	1	,7
Yaş			2.01-2.49	32	21,6
18 – 20	22	14,9	2.50-2.99	40	27,0
21 – 23	114	77,0	3.00-3.49	43	29,1
24 – 26	12	8,1	3.50-4.00	32	21,6
<i>Toplam</i>	148	100	<i>Toplam</i>	148	100,0

Tablo 1’deki bulgulara göre araştırmaya katılan KTMÜ İİBF’nin 3. ve 4. sınıf öğrencilerin % 36,5’i erkek; % 63,5’i kız öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu Kırgızistan vatandaşlarından oluşmakta (% 91,2) olup % 8,1’i Türkiyeli öğrenciler ve 1 tane öğrenci Özbekistanlı olup örneklem % 0,7’ni oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 26,4’ü İktisat bölümü, % 23,6’sı İşletme bölümü, % 42’si Maliye bölümü ve % 21,6’sı da Uluslararası ilişkiler bölümünün öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin not ortalamalarına bakıldığında genellikle başarılı oldukları söylenebilir. Dörtlük not sistemine göre 3.00’ün üstünde olan öğrenci oranı % 50’nin üstündedir. Aşağıda öğrencilerin mezuniyetten sonra çalışmak istedikleri sektörler gösterilmektedir.

Tablo 2: Öğrencilerin Hangi Sektörde Çalışmayı Düşündüğüne Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Sektörler		
Kamuda çalışmak	23	15,5
Özelsektörde çalışmak	61	41,2
Kendi işini kurmak	44	29,7
Aile işini sürdürmek	2	1,4
Akademisyen olmak	12	8,1
Diğer	6	4,1
<i>Toplam</i>	148	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 15,5'inin kamu sektörünü, % 41,2'sinin özel sektörü, % 29,7'inin kendi işini kurmayı, % 8,1'inin akademisyen olmayı, % 1,4'ünün aile işini sürdürmeyi ve % 4,1'nin ise diğeri seçeneği seçip asker, politikacı ve serbest çalışmayı tercih etmişlerdir. Öğrencilerin en büyük oranının özel sektörde çalışmayı düşünmeleri önemlidir. Çünkü İİBF nin eğitimi, genelde özel sektöre yöneliktir. Öğrencilerin üçte birinin kendilerini kurarak girişimci olmak istedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin Kariyer Planlamasına Etki Eden Faktörler

Araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer tercihlerine etki eden faktörler ve oranları aşağıda belirtilmektedir. Ayrıca öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri açısından farklılıklar gösterilmektedir.

Tablo 3: Aile ve Sosyal Çevre Faktörlerinin Cinsiyet Açısından Farklılıkları

Cinsiyet		N	Mean	Std. Sap.	Anl. (a)
Akrabalar	Kız	54	2,60	1,395	,048
	Erkek	94	2,71	1,205	
Öğretmenler	Kız	54	3,25	1,334	,024
	Erkek	94	3,64	1,094	
Arkadaşlar	Kız	54	3,22	1,298	,044
	Erkek	94	3,56	1,093	

Yapılan t testine göre $p < 0.05$ olduğundan cinsiyet açısından sadece akrabalar, öğretmenler ve arkadaş faktörleri bakımından gruplar arasında farklılıklar vardır. Anne, baba ve kardeş faktörleri açısından farklılıklar bulunmamıştır. Tablo 3'te görüldüğü üzere göre erkek öğrenciler akrabalarından, öğretmenlerinden ve arkadaşlarından kız öğrencilere göre daha fazla etkilenmektedirler.

Tablo 4: Bölümler Açısından Aile Farklılıkları

	N	Mean	Std. Sap.	F	Anl.
Anne İktisat	39	3,4872	1,23271	2,932	,036
İşletme	35	3,5429	1,17180		
Maliye	42	3,3810	1,36064		
Uluslararası İlişkiler	32	2,6875	1,27475		
Toplam	148	3,2973	1,36257		

Yapılan ANOVA testi sonucunda öğrencilerin kariyer tercihlerini belirlemedeki anne, baba ve kardeşlerin etkilerini belirlemek için sorulan sorulardan sadece anne faktörü açısından bölümler arasında farklılık bulunmuştur. İşletme bölümünde okuyan öğrenciler annelerinden en çok etkilenen öğrenciler olurken ($\bar{x} = 3,54$; $p < 0,05$) en az etkilenen bölüm öğrencileri ise Uluslararası İlişkiler ($\bar{x} = 2,68$; $p < 0,05$) öğrencileridir.

Tablo 5: Bölümler Açısından Diğer Faktörlerin Farklılıkları

		N	Mean	Std. Sap.	F	Anl.
Kişisel özellikler	İktisat	39	4,1538	,84413	8,451	,000
	İşletme	35	4,2857	,85994		
	Maliye	42	4,1190	,94230		
	Uluslararası İlişkiler	32	3,1250	1,33979		
	Toplam	148	3,9527	1,13889		
Yeteneklere uygunluğu	İktisat	39	4,1026	,85208	3,670	,014
	İşletme	35	4,1143	1,02244		
	Maliye	42	4,2143	,60630		
	Uluslararası İlişkiler	32	3,5312	1,26960		
	Toplam	148	4,0135	,96881		
Yüksek getiri	İktisat	39	4,3077	,73104	4,172	,007
	İşletme	35	4,2571	,91853		
	Maliye	42	4,2381	,93207		
	Uluslararası İlişkiler	32	3,5625	1,38977		
	Toplam	148	4,1149	1,03361		
Güvenli gelecek	İktisat	39	4,3846	,67338	4,443	,005
	İşletme	35	4,2286	,77024		
	Maliye	42	4,2143	,75015		
	Uluslararası İlişkiler	32	3,6875	1,14828		
	Toplam	148	4,1486	,86791		

Tablo 5'ten anlaşıldığı gibi, kariyer planı yapılırken mesleğin öğrencinin kişisel özelliklerine uygunluğu açısından bölümler arasında farklılık vardır. Mesleğin gerektirdiği kişisel özelliklere uygunluk işletme bölümü için en yüksek öneme sahipken Uluslararası İlişkiler öğrencileri için daha az ($\bar{x}=3,12$; $p<0,05$) önemlidir. Benzer şekilde mesleğin yeteneklere uygunluğu, ekonomik olarak yüksek getirisinin olması ve güvenli bir geleceği sağlaması açısından bölümler arasında farklılıklar söz konusudur. Uluslararası öğrenciler için bu faktörler, kariyer planlarında daha az etkiye sahiptir. Görüldüğü üzere bölümler arasındaki farklılıklar Uluslararası İlişkiler bölümünden kaynaklanmaktadır. Diğer bölümlere göre Uluslararası İlişkiler öğrencilerinin puanları en düşüktür.

2. SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinin İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nin üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrası kariyerlerini belirlerken hangi faktörlerden etkilendiklerini belirlemek ve bölümlere göre farklılaşmalarını tespit etmektir. Bu amaçların gerçekleştirilmesi amacıyla 148 öğrenci üzerinde araştırma yapılmıştır.

Katılımcıların büyük kısmının özel sektörde çalışma ve kendi işini kurma tercihleri yüksek çıkmıştır. Bu sonuçlar Kırgızistan için olumlu bir durumdur. Çünkü ülkenin ekonomisinin gelişmesinde özel sektörün ve girişimciliğin rolünün büyük olduğu aşikârdır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluk kısmının kariyer tercihine annenin kısmen etkili olduğu ve kızların annelerinden daha çok etkilendiği görülmüştür. Ayrıca İşletme bölümünde okuyan öğrenciler annelerinden en çok etkilenen öğrenciler olurken en az etkilenen bölüm öğrencileri ise Uluslararası İlişkiler öğrencileridir. Erkek öğrenciler akrabalarından, öğretmenlerinden ve arkadaşlarından kız öğrencilere göre daha fazla etkilenebilmektedirler.

Mesleğin gerektirdiği kişisel özelliklere uygunluk bakımından İşletme bölümü öğrencileri en yüksek ortalamaya sahipken Uluslararası İlişkiler öğrencileri en düşük ortalamayı almışlardır. Benzer şekilde mesleğin yeteneklere uygunluğu, ekonomik olarak yüksek getirisinin olması ve güvenli bir geleceği sağlaması açısından bölümler arasında farklılıklar bulunmuş olup bu faktörler bakımından da Uluslararası İlişkiler öğrencileri en az puana sahip olmuşlardır.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL Orhan, (2009). "Shein'ın Kariyer Çapaları Perspektifinde Süleyman Demirel Üniversitesi

İİBF Öğrencilerinin Kariyer Değerlerine İlişkin Bir Araştırma" Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.14, S.2, ss. 277-292.

ALDEMİR N., (1995). 2000'li Yıllara Doğru Özel İmalat Sanayiinde İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kariyer Arayışları, İstanbul.

AYTAÇ Serpil (1997), Çalışma Yaşamında Kariyer, İstanbul Epsilon Yayınları.

CANMAN, D., (2000). İnsan Kaynakları Yönetimi, Ankara, Yargı Basım Yayım.

GÜRÜZ Demet, Özdemir Yaylacı, (2004). İletişimci Gözüyle İnsan Kaynakları Yönetimi, İstanbul, Kapital Medya Hizmetleri.

SAV Duygu, (2008). Bireysel Kariyer Planlamada Etkili Olan Faktörler ve Üniversitelerin Etkisi Üzerine Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

SERİNKAN Celalettin, Kezban Kaymakçı, Uğur Alişan, Cennet Avcık, (2012). Kamu Sektöründe Örgütsel Stres ve Kariyer: Denizli'de Yapılan Bir Araştırma, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, ISSN: 1309 -8039.